

tevoren als technische werkplaats gebruikt; er was telefoon.¹ Hier werd een vergadergelegenheid voor het kabinet ingericht: tafels en stoelen werden aangesjouwd – nu kon men tenminste zitten en zijn stukken neerleggen. Veel nieuws was er niet, maar wat aan berichten binnenkwam (aanvankelijk meest via de adjudanten van minister Dijkhoorn die in het departement van defensie gebleven waren), was even verrassend als schokkend. Dat heel Den Haag in rep en roer was, hadden de ministers op weg naar het Bezuidenhout reeds met eigen ogen aanschouwd – nu vernamen zij, dat Duitse burgers en NSB'ers uit huizen op Nederlandse troepen vuurden, ja dat op tal van punten in de stad complete straatgevechten geleverd werden.² Erger nog: de vliegvelden Valkenburg, Ockenburg, Ypenburg en Waalhaven bevonden zich in Duitse handen en ook de grote verkeersbrug bij Moerdijk was verloren gegaan. Het was Dijkhoorn een raadsel dat de Nederlandse troepen zich op al die punten hadden laten verrassen; de strategische betekenis van de Duitse successen was evident – wat kon generaal Winkelman nog uitrichten? De minister raakte de wanhoop nabij. 'Alles is verloren!' barstte hij los. Toen schoot de oud-schildersgezel van den Tempel die uit een harder hout gesneden was, uit zijn slof: Alles verloren? Dat had hij nog nooit gehoord! Oorlogen begonnen zo vaak met nederlagen! De enige vraag was: hoe slaan we zo goed mogelijk van ons af – en in die geest werd toen verder gesproken.³

Bij dat beraad opperde van Kleffens het denkbeeld dat hij onmiddellijk naar Londen zou vertrekken. Dat denkbeeld was bij hem opgekomen nadat *Graf Zech* zijn kamer verlaten had. Nader overleg met de Geallieerden was wenselijk – en dan ging hij in eerste instantie liever naar de Engelse hoofdstad dan naar de Franse 'waar rotte plekken in de regering zaten.' De minister had ook al bedacht, hoe hij zou kunnen reizen; hem was bekend dat er op het Brasemermeer watervliegtuigen lagen van de Marineluchtvaartdienst: zou één daarvan niet bij Scheveningen kunnen landen? Hij had er zich van vergewist dat er niet veel wind stond en dat dus de branding geen hinderpaal zou vormen.⁴

De ministerraad ging met het denkbeeld accoord, met dien verstande dat besloten werd, niet alleen de minister van buitenlandse zaken met de missie buitenslands te belasten, maar ook die van koloniën: Welter zou van Londen of Parijs uit langer en in elk geval gemakkelijker dan vanuit Den Haag waarschijnlijk was, het contact met de gouverneur-generaal van Nederlands-

¹ H. M. Hirschfeld: *Herinneringen uit de bezettingstijd* (1960), p. 24. ² G. Bolkestein: 'Kort overzicht van enige gebeurtenissen op 10 tot 13 mei 1940', *Eng.*, dl. II b, p. 137. ³ P. S. Gerbrandy, 4 juli 1955. ⁴ Brief, 6 mei 1969, van E. N. van Kleffens.